

Shtih I.I., Senior Lecturer of the Department of Psychology Mukachevo State University

ЕМПАТІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Штих І.І., старший викладач кафедри психології
Мукачівський державний університет

Актуалізація нових цінностей в освіті, кардинальні зміни в соціально – економічному та культурному житті суспільства спричинили стійкий запит на людину нового типу. Це є дуже важливим, оскільки розвиток особистості, здатної до співчуття, співпереживання, сприйняття емоційних проявів інших людей, забезпечує успішну її адаптацію в сучасному соціокультурному просторі.

Сучасна психолого – педагогічна теорія і практика приділяють велику увагу вихованню міжособистісних відносин, розвитку здатності фахівця керувати своїми почуттями, переживаннями. Уміння співпереживати близьким і чужим позначається терміном «емпатія», під яким розуміється здатність індивіда емоційно відгукуватися на переживання інших людей, розуміти їхні думки, почуття, проникати в їх внутрішній світ, роблячи їх частиною своєї особистості. Розвиток емпатії являє собою невід'ємну частину формування особистості, виховання в індивіда культури міжособистісних відносин і здатності керувати своїми почуттями, переживаннями. Особливо значення набуває емпатія в структурі професійних здібностей практичного психолога, і відповідно звертає на себе увагу в процесі підготовки студентів – майбутніх психологів.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення емпатії як властивості особистості (Ю.Б. Гіппенрейтер, І.М. Юсупов, К. Роджерс) та емпатії, як процесу (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл), рівнів її розвитку (Ю.Б. Гіппенрейтер, А.Е. Штейнмец, І.М. Юсупов), механізмів формування (І.Г.Осухова та ін.).

Різні аспекти розвитку особистості висвітлювалася в роботах вітчизняних психологів і педагогів (К.А.Абульханова-Славська, М.Й.Боришевський та ін.), що стали методологічним та теоретичним підґрунтям багатьох досліджень цієї проблеми. Особлива увага почала приділятися емоційному розвитку, чутливості, сприйманню та співпереживанню. Низка досліджень привчена окремим аспектам розвитку емпатії та її компонентів (Л.П.Алексєєва, Л.П.Виговська. Т.П.Гаврилова та ін.).

Досліджень ролі емпатії в професійній діяльності практичного психолога небагато, тому ця тема є актуальною у наш час. Ми провели дослідження емпатійних здібностей у студентів першого та п'ятого курсу спеціальності «Практична психологія». Виявилось, що у першокурсників низький і дуже низький рівень емпатії складають 46,1 % досліджуваних, а серед п'ятикурсників лише 8,3%. Середній рівень у першокурсників показали 46, 1 % студентів серед п'ятикурсників – 66, 7%. Високий рівень емпатії теж репрезентований більшою кількістю респондентів – 16,6% серед п'ятикурсників, проти 8,5 % на першому курсі. Можемо припустити, що за час навчання емпатійні здібності студентів – психологів систематично формуються психолого – педагогічними засобами навчально – виховного процесу, а також завдяки самовихованню, саморозвитку студентів через усвідомлення значення емпатійних здібностей у власній професійній діяльності. Діагностична та переддипломна практика, за час якої слід провести і корекційно - розвивальну роботу, сприяє налагодженню контактів з дітьми навчального закладу, з колегами, батьками, спонукає застосовувати свої комунікативні навички, соціальну перцепцію і такі її механізми як ідентифікація, рефлексія, без яких емпатія немислима.

Значення емпатії в роботі практичного психолога полягає в тому, що вона розвиває проникливість - здатність до швидкого і адекватного пізнання людей і відносин, до прогнозування поведінки людини. На рівні особистісних характеристик проникливість припускає наявність гуманістичної спрямованості людини, ціннісних орієнтацій, вольових рис характеру. Як компонент висококваліфікованого спілкування проникливість припускає ряд умінь: уважно слухати людей, враховувати вікові та індивідуальні особливості співбесідників і ін.

Проаналізувавши існуючі визначення поняття «емпатія», ми розглядаємо емпатію як соціально – психологічну властивість особистості, що представляє сукупність соціально – психологічних здібностей індивіда, за допомогою яких дана властивість розкривається як по відношенню до об'єкта, так і до суб'єкта емпатії. До низки таких здібностей входять: здатність емоційно реагувати на переживання іншої людини, здатність розпізнавати емоційний стан іншого і подумки переносити себе в думки, почуття і дії іншої людини, здатність використовувати способи взаємодії, що полегшують страждання іншої людини.

Отже, проблема емпатії – одна з найскладніших у психологічній науці, через невловимість цього феномена для дослідників, про що свідчить розмаїття у визначення її суті, механізмів, функцій, та її важливої ролі у моральному розвитку особистості. Накопичений матеріал потребує певної систематизації, узагальнень та доповнень.

Література

1. Гаврилова Т.П. Эмпатия как специфический способ познания человека человеком / Теоретические и прикладные проблемы психологи познания людьми друг друга: Тез. докл. // Т.П. Гаврилова.- Краснодар: КГУ, 1975. – С. 17-19.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Феномен конгруэнтной эмпатии / Вопросы психологии / Ю.Б. Гиппенрейтер, Т.Д. Карягина, Е.Н. Козлова. – 1993. - № 4. - С. 61-68.
3. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: Монографія / Л.П.Журавльова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2007. – 328 с.
4. Кротенко В.І. Развитие эмпатии в психологической литературе / Психология: Зб. наук.пр. - Вип.. 12. (НПУ ім.. М.П.Драгоманова) // В.І. Кротенко. – Київ, 2001. С. 89-96.
5. Роджерс К. Эмпатия. Психология эмоций / К.Роджерс. – М.: Мир, 1984. – С. 234 – 238.

THE INFLUENCE OF ALCOGOL ON FORMING YOUTH SUBCULTURE

Makarenko S.S., associate professor of the Department of Theoretical and Practical Psychology, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor

The John Paul II Catholic University of Lublin, Department of public health, KUL, Department of general psychology, KUL.
In cooperation with European institute of public health, G.S. Kostiuk institute of psychology of the NAPS of Ukraine & Bogomolets National Medical University